

Fecr Yayınları: 488

ENDÜLÜS MEDENİYETİNİN ZİRVESİ

Halife II. Hakem Dönemi Endülüs Tarihi

(350-366/961-976)

Furkan ERBAŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak

FCR

Baskı ve Cilt

VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1

Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Aralık 2021

ISBN: 978-625-8005-32-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1

Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60

Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ENDÜLÜS MEDENİYETİNİN ZİRVESİ

Halife II. Hakem Dönemi Endülüs Tarihi
(350-366/961-976)

Furkan ERBAŞ

Ankara 2021

Furkan ERBAŞ

1989 yılında İstanbul'da doğdu. 2007 yılında Açıköğretim lisesinden, 2012 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2017 yılında Sakarya Üniversitesi'nde Yüksek lisansını bitirdi. Hâli hazırda aynı üniversitede doktora eğitimine devam etmektedir. Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi anabilim dalında araştırma görevlisi olarak görev yapan yazar, evli ve bir çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----7

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu ve Önemi -----9

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi-----9

Kaynaklar ve Araştırmalar ----- 10

BİRİNCİ BÖLÜM

II. HAKEM ÖNCESİ ENDÜLÜS EMEVÎ DEVLETİ TARİHİ-
NE BİR BAKIŞ----- 21

İKİNCİ BÖLÜM

HALİFELİK ÖNCESİ HAYATI ve HALİFE OLUŞU----- 35

1. Doğumu ve Nesebi ----- 35

2. Veliht Tayin Edilmesi----- 36

3. Halife Oluşu ----- 43

4. Şahsiyeti ve Vefatı ----- 46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASÎ ve ASKERÎ OLAYLAR----- 55

1. İspanyol Krallık ve Kontlukları İle Yapılan Mücadele ----- 55

1.1. Leon Krallığının İtaat Altına Alınması ----- 56

1.2. Krallık ve Kontluklarla Yapılan Mücadelenin Seyri ----- 64

1.3. 355-363 (966-974) Yılları Arasındaki Barış Dönemi ----- 68

1.4. Antlaşmaları Bozan İspanyolların İtaat Altına Alınması --- 79

2. Bizans ve Alman Elçilerinin Kurtuba'ya Gelişi ----- 84

3. Fâtımîler'in Nüfuz Etmeye Çalıştığı Mağrib'de Hâkimiyetin Ko-
runması ----- 86

4. Norman (Viking) Saldırılarının Durdurulması ----- 107

5. Oğlu Hişâm'ı Veliht Tayin Etmesi ----- 115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜLTÜR ve MEDENİYET ALANINDAKİ FAALİYETLER 125

1. İlmî Faaliyetler-----	125
1.1. İlmî Kişiliği -----	125
1.2. Âlimleri Himâyesi-----	132
1.3. Saray Kütüphanesi -----	152
1.4. Toplumda Eğitim ve Öğretimi Yaygınlaştırması -----	160
2. İmar Faaliyetleri ve Başkent Kurtuba -----	165

SONUÇ -----	177
-------------	-----

KAYNAKÇA-----	181
---------------	-----

EKLER-----	195
------------	-----

ÖN SÖZ

Yaklaşık bir asra yakın İslâm dünyasının idaresini ellerinde bulunduran Emevîler devrinde, kısa bir süre içerisinde siyâsî, askerî ve sosyal alanlarda pek çok önemli hadise meydana gelmiştir. Bu olaylardan birisi de şüphesiz Avrupayı siyâsî, askerî ve kültürel olarak etkisi altına alan Endülüs'ün fethi olmuştur. Müslümanlar burada sekiz asır gibi uzun bir süre hüküm sürmüşler ve Avrupa'nın daha sonraki dönemlerde gelişmesine ve kalkınmasına direkt etki etmişlerdir. Bizim araştırma konusu olarak seçtiğimiz Endülüs Emevî Halifesi Hakem b. Abdurrahmân, Endülüs Emevî hükümdarları arasında idârî dehâsı ve entelektüel şahsiyetiyle temâyüz etmiş birisidir. 15 yıl gibi bir süre tahtta kalan II. Hakem dış siyasette hem Endülüs'te hem de kuzey Afrika'da son derece önemli adımlar atarak devletin sınırlarını güçlendirmiştir. Öte yandan kendisi ilme, bilginlere ve kitaplara düşkün bir kimse olarak tarih kitaplarında yer almakla birlikte ülkesinde eğitim-öğretim faaliyetlerine gerekli desteği sağlamış ve ülkesinde adeta okuma-yazma bilmeyen kalmaması için özel gayret sarfetmiştir. II. Hakem'in hayatını çalışma konusu edindiğimiz araştırmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde II. Hakem öncesi Endülüs Emevî Devleti tarihiyle ilgili kısa bir bilgi verilmiştir. İkinci bölümde II. Hakem'in doğumu ve nesebi, veliaht tayin edilişi, halife oluşu, şahsiyeti ve vefatı üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde II. Hakem dönemindeki dış siyaset ve oğlunu veliaht tayini incelenmeye tâbi tutulmuştur. Dördüncü ve son bölümde ise II. Hakem'in ilmî kişiliği, âlimleri himayesi, kütüphanesi,

toplumda eğitim ve öğretimi yaygınlaştırması konularının yanında döneminde başkent Kurtuba ve Endülüs'ün durumu ele alınmıştır.

Eserin hazırlanmasında bizi teşvikten geri durmayan mütevacı ve hoşgörülü yaklaşımıyla hemen her konuda yardımcı olan danışman hocam sayın Doç. Dr. Saim Yılmaz'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca araştırmalarımız esnasında kendisinden istifade etme şansı yakaladığımız Prof. Dr. Levent Öztürk hocama müteşekkirim. Yine Dr. Öğretim Üyesi. Mehmet Fatih Yalçın ve Doç. Dr. Halil İbrahim Hançabay hocalarıma da çalışmanın hazırlanması esnasında verdikleri katkılardan dolayı müteşekkirim. Çalışmanın önemli bir aşamaya ulaşmasına katkıda bulunan İSAM (İslâm Araştırmaları Merkezi) çalışanlarına da teşekkür ederim. Ayrıca bursiyeri olduğum AYP (Araştırmacı Yetiştirme Projesi) kapsamında Türkiye Diyanet Vakfına katkılarından dolayı teşekkür ederim. Son olarak büyük fedakârlıklar ile beni yetiştiren çok değerli anne ve babama, çalışmalarım esnasında beni yüreklendiren abim ve kardeşlerime, daima özveride bulunmak suretiyle beni destekleyen sevgili eşim Adile Kübra ve oğlum Ali Tarık'a şükranlarımı sunmak isterim.

Furkan ERBAŞ